

*Stefan Kołucki*¹

*Antoni Morawski*²

*Michał Szczegielniak*³

Model rozliczalności zadań publicznych realizowanych przez organizacje pozarządowe na podstawie ustawy z dnia 24 kwietnia 2024 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie

Abstrakt

Celem artykułu jest przedstawienie problemów związanych z zapewnieniem rozliczalności zadań publicznych realizowanych przez organizacje pozarządowe na podstawie ustawy z dnia 24 kwietnia 2024 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Autorzy stawiają tezę, zgodnie z którą obecny model rozliczania zadań publicznych realizowanych przez organizacje pozarządowe jest wadliwy i nie pozwala na w pełni przejrzyste oraz rzetelne rozliczenie środków publicznych. Wykorzystując metodę analizy instytucjonalno-prawnej, autorzy identyfikują główne czynniki wpływające na kwestie rozliczalności zadań i bariery utrudniające ich efektywne rozliczanie. Problem zostanie ujęty zarówno z perspektywy

¹ Niezależny badacz, e-mail: stefan.kolucki@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0001-4474-4090>

² Uniwersytet Warszawski, e-mail: antoni.morawski@uw.edu.pl, <https://orcid.org/0000-0003-0548-4238>

³ Uniwersytet Warszawski, e-mail: m.szczegielniak@uw.edu.pl, <https://orcid.org/0000-0003-2001-8622>

organów władzy publicznej, jak i ze strony społecznej. Omawiana problematyka zostanie zilustrowana wybranymi przykładami sprawozdań składanych przez organizacje pozarządowe w ramach rządowych programów rozwoju społeczeństwa obywatelskiego.

Słowa kluczowe: rozliczalność, sprawozdawczość, współpraca administracji publicznej z NGO, pożytek publiczny, organizacje pozarządowe, zadania publiczne, NGO

Kody klasyfikacji JEL: K23, K40, L31, H83

The Model of Accountability for Public Tasks Implemented by Non-Governmental Organizations under the Act of 24 April 2024 on Public Benefit Activity and Volunteering

Abstract

The purpose of this paper is to present the challenges associated with ensuring accountability for public tasks carried out by NGOs. The authors argue that the current model for accounting for public tasks performed by NGOs is flawed, preventing fully transparent and reliable acquittal of public funds. Employing an institutional and legal analysis, the study identifies the key factors and barriers that hinder effective accountability. The issue will be addressed from the perspective of both public authorities and civil society. The discussed issues will be illustrated with selected examples of reports submitted by non-governmental organizations under government programmes for the development of civil society.

Keywords: accountability, reporting, cooperation between public administration and NGOs, public benefit, non-governmental organizations, public tasks, NGOs

JEL Classification Codes: K23, K40, L31, H83

Wprowadzenie

Zlecanie organizacjom pozarządowym zadań publicznych to jedna z podstawowych form współpracy między trzecim sektorem a organami administracji publicznej, dzięki której podmioty pozarządowe stają się „implementatorami polityk publicznych” (Meisel-Dobrzański, 2014: 77). Od wielu lat, z korzyścią dla obywateli, forma ta jest używana zarówno przez organy administracji rządowej, jak i samorządowej, zgodnie z ustawą o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Ustawa, 2003), w dalszej części tekstu określaną jako „UoDPPW”. Zlecanie zadań publicznych zawsze wiąże się z transferem środków do podmiotu, który ma charakter pozarządowy, dla-

tego kluczową dla tej współpracy kwestią jest sprawozdawczość i rozliczanie realizacji tych zadań. W opinii autorów opracowania mechanizmy sprawozdawania i rozliczania dotacji powinny z jednej strony zapewniać możliwość rzetelnego i skutecznego stwierdzania, czy publiczne środki zostały wydatkowane efektywnie i gospodarnie, a z drugiej strony być przyjazne podmiotom, które decydują się wykonywać zadania publiczne – być proste, zrozumiałe i realne do wykonania. Obu stronom powinna przyświecać idea transparentności jako kluczowej wartości z punktu widzenia obywatela. Obecnie funkcjonujący stan prawny nie pozwala na w pełni przejrzyste rozliczenie dotacji udzielanych na realizację zadań publicznych w trybie określonym w UoDPPW. Rozporządzenia wykonawcze do ustawy zawierają treści ogólne, niespójne, niepozwalające żadnej ze stron na efektywne i transparentne rozliczenie dotacji. Obecny system, skłaniający do rozliczenia dotacji publicznej jedynie na podstawie złożonych w sprawozdaniu oświadczeń i deklaracji, oparty jest na założeniu uproszczonego i jak najszybszego rozliczenia dotacji przez organizację pozarządową, nie zaś z założenia transparentnego oraz rzetelnego wykazania faktów i dowodów pozwalających na jednoznaczne stwierdzenie, iż zadanie zostało prawidłowo zrealizowane. Tym samym wiedza na temat funkcjonowania organizacji pozarządowych – w części finansowanej ze środków publicznych – jest z założenia ograniczana, co może budzić wiele kontrowersji.

Niniejsze opracowanie dotyczy szczegółowych aspektów sprawozdawania i rozliczania organizacji – jest omówieniem realiów, a jednocześnie próbą identyfikacji bazowych problemów w tym zakresie. Autorzy stawiają tezę, w myśl której obecny model rozliczania zadań publicznych realizowanych przez organizacje pozarządowe jest wadliwy i nie pozwala na w pełni przejrzyste oraz rzetelne rozliczenie środków publicznych. W pracy wykorzystano analizę instytucjonalno-prawną, która pozwoliła na uchwycenie zarówno formalnych uwarunkowań, jak i praktycznych konsekwencji obowiązujących regulacji.

Struktura artykułu została podporządkowana kluczowym problemom badawczym. W pierwszej części zidentyfikowano bariery systemowe wynikające z aktualnego stanu prawnego, ze szczególnym uwzględnieniem kolizji między ideą rozliczania przez rezultaty a ustawą o finansach publicznych oraz niespójności wzorów dokumentów. Następnie prowadzone rozważania wzbogacono o perspektywę organów kontrolnych (NIK). Całość wieńczy podsumowanie, w którym zawarto najważniejsze wnioski i postulaty zmian.

Problemy z rozliczaniem zadań publicznych wynikające z aktualnego stanu prawnego

Rozliczanie przez rezultaty

Na wstępie należy zaznaczyć, że konstruowaniu obowiązujących obecnie przepisów towarzyszyło założenie, iż dotacje udzielane na realizację zadań publicznych będą rozliczane przez rezultaty (*results-based management/funding*). Ta intencja była wielokrotnie podkreślana, np. w raporcie z konsultacji projektów aktów prawnych. Wskazywano m.in., że „w opinii projektodawcy właściwym z punktu widzenia celów określonych w (...) UoDPPW jest określenie, aby zadanie zostało zrealizowane na podstawie realizacji rezultatów i planu działań, wtedy bowiem następuje osiągnięcie celu zadania określonego w ramach realizacji zadania” (KPRM, 2018). Rozliczanie przez rezultaty jest podejściem do zarządzania i sprawozdawczości, w którym nacisk kładziony jest na osiągnięcie zaplanowanych, mierzalnych rezultatów zrealizowanych działań, a nie na udokumentowanie poniesionych wydatków (UN Habitat, 2017).

Implementacja założenia została zoperacjonalizowana w rozporządzeniu regulującym kwestię wzorów dokumentów najważniejszych dla współpracy – ofert, umów i sprawozdań. Dokonano tego przede wszystkim poprzez zmianę ramowego wzoru umowy oraz wprowadzenie w §9 punktu 1, zgodnie z którym: „Akceptacja sprawozdania i rozliczenie dotacji polega na weryfikacji przez Zleceniodawcę założonych w ofercie rezultatów i działań Zleceniobiorcy” (Rozporządzenie, 2018). Wydawałoby się zatem, że obydwie strony – organ udzielający dotacji i organizacja ją otrzymująca – mogą zakładać, iż w przypadku osiągnięcia rezultatów i zrealizowania zaplanowanych w ofercie działań dotacja zawsze zostanie pozytywnie rozliczona. Takie przekonanie jest jednak błędne. Założenie przyświecające Przewodniczącemu Komitetu ds. Pożytku Publicznego – w dalszej części tekstu określanego jako „KPP” – oraz sama treść wspomnianego rozporządzenia stoi w kolizji z aktem wyższego rzędu, jakim jest ustawa o finansach publicznych (Ustawa, 2009). Stanowi ona, że „wykorzystanie dotacji następuje przez zapłatę za zrealizowane zadania, na które dotacja była udzielona” (Ustawa, 2009: art. 168 ust. 4), co oznacza, że środki przekazane w ramach dotacji powinny zostać wykorzystane zgodnie z celem ich przeznaczenia. Przedmiotowa ustawa nie przewiduje zatem możliwości wykorzystania dotacji poprzez osiągnięcie rezultatów czy też realizację działań. Jej przepisy jednoznacznie wskazują, że „dotacje udzielone z budżetu państwa: 1) wykorzystane niezgodnie z przeznaczeniem, 2) pobrane nienależnie lub w nadmiernej wysokości – podlegają zwrotowi do

budżetu państwa wraz z odsetkami w wysokości określonej jak dla zaległości podatkowych, w ciągu 15 dni od dnia stwierdzenia okoliczności, o których mowa w pkt 1 lub pkt 2” (Ustawa, 2009: art. 169 ust. 1). Ustawa o finansach publicznych nie daje zatem możliwości rozliczenia zadania na podstawie osiągnięcia jego efektów i realizacji działań, niezależnie od faktycznego wykorzystania środków publicznych. Zaś dotacja niewykorzystana, wykorzystana niezgodnie z przeznaczeniem czy pobrana w nadmiernej wysokości – niezależnie od celów i efektów zrealizowanej przez Zleceniobiorcę oferty – podlega zwrotowi.

Reasumując, organ ogłaszający otwarty konkurs ofert, pomimo wskazania w treści umowy możliwości rozliczenia dotacji poprzez osiągnięcie rezultatów i realizację działań w ramach zadania, faktycznie nie może tego uczynić. Naraża to organizację na ryzyko związane z koniecznością zwrotu dotacji, zwłaszcza gdy jej przedstawiciele będą brali pod uwagę samą treść umowy, bez uwzględnienia wspomnianych przepisów ustawy o finansach publicznych. Jednocześnie organ nie może odstąpić od dochodzenia zwrotu dotacji niewykorzystanej czy należnej z innych tytułów, ponieważ naraża się na konsekwencje wynikające z ustawy o odpowiedzialności za naruszenie dyscypliny finansów publicznych (Ustawa, 2004).

Niespójność wzorów: oferty, umowy oraz sprawozdania

Za przyczynę wielu problemów w zakresie współpracy można uznawać także redakcyjną niespójność wzorów oferty, umowy i sprawozdania. W części finansowej oferty V.B oferent ma obowiązek wskazać źródła finansowania realizacji zadania (Rozporządzenie, 2018). Wkładem własnym (punkt 3) – zgodnie z UoDPPW – może być wkład własny finansowy, rzeczowy lub osobowy. Do wkładu własnego finansowego zaliczają się: środki własne oferenta (w tym z innych źródeł prywatnych lub publicznych), a także świadczenia pieniężne od odbiorców zadania (jeżeli organizacja jest uprawniona do ich pobierania). Natomiast we wzorze oferty świadczenia pieniężne od odbiorców zadania zostały wydzielone z wkładu własnego jako oddzielny punkt (4) (Rozporządzenie, 2018).

Ramowy wzór umowy (Rozporządzenie, 2018: zał. nr 3) zupełnie pomija kwestię świadczeń pieniężnych od odbiorców zadania. Zgodnie z § 3 punkt 5, zleceniobiorca(-cy) zobowiązuje(-ją) się do wniesienia wkładów na realizację zadania publicznego w następującej formie: 1) innych środków finansowych; 2) wkładu osobowego; 3) wkładu rzeczowego. Natomiast wzór sprawozdania ma zupełnie inną konstrukcję kalkulacji źródeł finansowania. Wynika z niej, iż świadczenia pieniężne od odbiorców zadania publicznego zaliczane są do łącznej kwoty środków finansowych ogółem.

Tabela 1. Źródła finansowania kosztów realizacji zadania ze wzoru oferty realizacji zadania publicznego

V. B Źródła finansowania kosztów realizacji zadania			
Lp.	Źródło finansowania kosztów realizacji zadania	Wartość [PLN]	Udział [%]
1	Suma wszystkich kosztów realizacji zadania		100
2	Planowana dotacja w ramach niniejszej oferty		
3	Wkład własny		
3.1.	Wkład własny finansowy		
3.2.	Wkład własny niefinansowy (osobowy i rzeczowy)		
4	Świadczenia pieniężne od odbiorców zadania		

Źródło: opracowanie własne na podstawie Rozporządzenia Przewodniczącego KPP (Rozporządzenie, 2018).

Tabela 2. Rozliczenie ze względu na źródło finansowania zadania publicznego ze wzoru sprawozdania z realizacji zadania publicznego

Lp.	Źródło finansowania	Koszty zgodnie z umową	Faktycznie poniesione wydatki
2	Inne środki finansowe ogółem: (należy zsumować środki finansowe wymienione w pkt 2.1–2.4)	zł	zł
	2.1 Środki finansowe własne	zł	zł
	2.2 Świadczenia pieniężne od odbiorców zadania publicznego	zł	zł
	2.3 Środki finansowe z innych źródeł publicznych	zł	zł
	Nazwa organu administracji publicznej lub jednostki sektora finansów publicznych, który przekazał środki finansowe:		
	2.4 Pozostałe	zł	zł
3	Wkład osobowy i wkład rzeczowy ogółem: (należy zsumować środki finansowe wymienione w pkt 3.1 i 3.2)	zł	zł
	3.1 Koszty pokryte z wkładu osobowego	zł	zł
	3.2 Koszty pokryte z wkładu rzeczowego	zł	zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie Rozporządzenia Przewodniczącego KPP (Rozporządzenie, 2018).

Jest to istotne, gdyż zasadą weryfikacji prawidłowości realizacji zadania publicznego przez organizację jest zestawienie założeń przedstawionych w ofercie, która stanowi załącznik do umowy dotacyjnej, ze sprawozdaniem, czyli faktycznym stanem realizacji działań. W sytuacji, gdy dokumenty już na etapie wzoru nie są ze sobą spójne, możliwość szybkiej i rzetelnej weryfikacji sprawozdania z realizacji zadania publicznego jest znacząco ograniczona. Dodatkową komplikację stanowi brak spójności w zakresie nazewnictwa („wkład własny finansowy”, „inne środki finansowe”).

„Konstrukcyjnych wad” tych dokumentów organ nie jest w stanie usunąć sam, gdyż w istocie ma niewielkie możliwości ich modyfikacji (Rozporządzenie, 2018). Jednocześnie należy podkreślić, iż w przypadku oferty oraz sprawozdania rozporzą-

dzenie (2018) określa wzór, natomiast w przypadku umowy – ramowy wzór. Oznacza to, że dozwolone jest wyłącznie modyfikowanie i uzupełnianie treści ramowego wzoru umowy przez organ ogłaszający konkurs, przy czym modyfikacje nie mogą być sprzeczne z ramowym wzorem (Staszczyk, 2026). Natomiast wzoru oferty realizacji zadania publicznego i sprawozdania z jego realizacji nie można modyfikować i należy stosować je bezpośrednio, co wynika z Rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów w sprawie „Zasad techniki prawodawczej” (Rozporządzenie, 2002: Dział VI, § 141). Stanowią one integralną część aktu normatywnego, a zatem oba wzory mają charakter wiążący w aktualnej formie, a wszelkie odstępstwa, usuwanie rubryk czy dodawanie nowych pól nie są dozwolone.

W efekcie organ realizujący otwarty konkurs ofert nie ma możliwości dodania pól we wzorze sprawozdania z realizacji zadania, np. w celu dostosowania go do specyfiki realizowanego konkursu czy dofinansowanego zadania, nie ma też prawa żądać załączenia do sprawozdania jakichkolwiek załączników, gdyż ujęty w rozporządzeniu wzór tego nie przewiduje. Rozwiązaniem problemu mogłoby być wprowadzenie zmiany do ustawy o finansach publicznych, w sposób analogiczny jak to zrobiono w ustawie o finansowaniu zadań oświatowych (Ustawa, 2017). W wyniku kontroli NIK ustawa została poddana nowelizacji, wydłużono termin na zatwierdzenie rozliczenia dotacji celowej do 60 dni, a w art. 73a dodano punkt 3b wznawiający termin na zatwierdzenie rozliczenia w przypadku konieczności jego uzupełnienia, poprawienia lub złożenia wyjaśnień (Ustawa, 2017).

Rzetelność i terminowość weryfikacji faktycznej realizacji zadania publicznego na podstawie obowiązującego wzoru sprawozdania

Procedurę kontroli w administracji publicznej określa ustawa o kontroli w administracji rządowej (Ustawa, 2011). Kontrole przeprowadzane są pod względem następujących kryteriów: legalności, obejmującej zgodność działania z przepisami prawa; gospodarności, czyli zgodności działań kontrolowanej jednostki z zasadami efektywnego gospodarowania oraz wydajności; celowości obejmującej zgodność z celami określonymi dla kontrolowanej jednostki lub działalności, stosowania metod i środków odpowiednich dla osiągnięcia celów oraz osiągnięcia tych celów; a także rzetelności, w ramach której weryfikowane jest, czy kontrolowani wypełniali swoje obowiązki z należytą starannością, sumiennie i we właściwym czasie (KPRM, 2017; Jagielski, 2007: 50–54). W kontekście rozliczania dotacji udzielanych organizacjom szczególną uwagę należy zwrócić na kryterium rzetelności, które „obejmuje badanie wypełniania obowiązków z należytą starannością, sumiennie i we właściwym czasie; wypełniania zobowiązań zgodnie z ich treścią; przestrzegania wewnętrznych

reguł funkcjonowania danej jednostki (w szczególności określonego dla poszczególnych komórek i osób zakresu obowiązków); dokumentowania określonych działań lub stanów faktycznych zgodnie z rzeczywistością, we właściwej formie i wymaganych terminach, bez pomijania określonych faktów i okoliczności” (NIK, 2002). Mając na uwadze powyższe, każda udzielona dotacja oraz każde złożone przez organizację sprawozdanie z realizacji zadania musi zostać zweryfikowane w sposób rzetelny.

Organ zobowiązany do zachowania rzetelności ma jednak utrudnione zadanie. W wyniku zmian, wprowadzonych w duchu rozliczania przez rezultaty, w październiku 2018 r. z wzoru sprawozdania usunięto tabelę 3 (Zestawienie faktur (rachunków) związanych z realizacją zadania publicznego). Do sprawozdania nie ma również możliwości załączenia dokumentów źródłowych (np. faktur i rachunków potwierdzających poniesienie kosztów). W efekcie kwestia poniesionych kosztów jest sprawozdawana przez organizacje w sposób deklaracyjny, a także weryfikowana i rozliczana przez organ tylko na podstawie tejże deklaracji. Tym samym wzór sprawozdania nie daje możliwości weryfikacji faktycznego przeznaczenia dotacji, np. w celu ustalenia, czy środki zostały wydatkowane zgodnie z przeznaczeniem czy też faktycznego terminu poniesienia kosztów (w celu ustalenia, czy dotacja nie została pobrana w nadmiernej wysokości), co byłoby możliwe na podstawie dokumentów źródłowych. Organ ma możliwość wezwania zleceniobiorcy do przedstawienia uzupełnień, niemniej wpływa to na termin, w jakim możliwe jest faktyczne rozliczenie dotacji.

Drugim z czynników mającym znaczenie dla rzetelności weryfikacji sprawozdania z realizacji zadania publicznego jest określony czas, w jakim organ udzielający dotacji musi dotację rozliczyć. Ustawodawca jasno wskazuje, że „zatwierdzenie przez dysponenta części budżetowej lub dysponenta środków (...) rozliczenia dotacji w zakresie rzeczowym i finansowym, przedstawionego przez obowiązującą do tego jednostkę, powinno nastąpić w terminie 30 dni od dnia jego przedstawienia, a w przypadku dotacji na realizację zadania za granicą – 60 dni od dnia jego przedstawienia” (Ustawa, 2009: art. 152 ust. 2). W doktrynie pojawia się jednak pogląd, że choć „sposób zredagowania treści art. 152 ust. 2 (...) mógłby sugerować, że donator obowiązany jest dokonać zatwierdzenia ww. rozliczenia w każdym przypadku. Wniosek taki nie jest jednak uprawniony. Obowiązek donatora powinien być badany przez pryzmat postanowień art. 150 oraz 151 (...), a w szczególności odnoszących się do jego uprawnień kontrolnych” (Ofiarska, 2021). Praktyka pokazuje, że choć donator podejmuje czynności we wskazanym terminie, to nie zawsze jest w stanie zakończyć weryfikację sprawozdania, jeżeli wymaga ono korekty lub wyjaśnień. Innymi słowy, pojawia się przekonanie, że należy dołożyć wszelkich starań, aby przeprowadzić weryfikację sprawozdania w terminie, ale ważniejsze jest rzetelne ustalenie, czy cała kwota dotacji została wydatkowana przez beneficjenta zgodnie z zawartą umową

dotacyjną. Inną optykę przyjmuje NIK w wystąpieniach pokontrolnych, w których zatwierdzenie sprawozdania po ww. terminie traktowane jest jako nieprawidłowość (NIK, 2023). Oznacza to, że przedmiotowy termin traktuje on jako bezwzględnie obowiązujący. Tym samym na weryfikację i zatwierdzenie sprawozdania organ ma 30 dni od wpływu dokumentu do jednostki. W konsekwencji ograniczony czas może mieć wpływ na możliwość rzetelnej weryfikacji sprawozdania.

Podsumowując dotychczasowe rozważania, organ ma obowiązek weryfikacji i rozliczenia dotacji w sposób rzetelny, ma jednak na to znacznie ograniczony czas oraz działa wyłącznie w oparciu o deklaratoryjne informacje przedstawione w sprawozdaniu. Jednocześnie, analizując wystąpienia pokontrolne NIK w omawianym obszarze, widoczne jest oczekiwanie prowadzenia szerszej i znacznie dalej idącej działalności w zakresie kontroli sprawozdań. Jedną z kontroli w NIW-CRSO doprowadziła do konkluzji, iż „proces oceny wniosków (...), a także ich weryfikacji i rozliczania był nierzetelny, a w niektórych przypadkach niezgodny z prawem, niecelowy lub niegospodarny” (NIK, 2023: 3). Jako jedną z głównych przesłanek zajęcia przez organ kontroli takiego stanowiska było wskazanie, że „choć obowiązki sprawozdawcze beneficjentów określone w rozporządzeniu Przewodniczącego KPP z dnia 24 października 2018 r. w sprawie wzorów ofert i ramowych wzorów umów dotyczących realizacji zadań publicznych oraz wzorów sprawozdań z wykonania tych zadań były znikome – przede wszystkim nie obligowały beneficjentów do przekazywania NIW wraz ze sprawozdaniem jakichkolwiek dokumentów źródłowych, takich jak faktury, rachunki, umowy, czy inne dokumenty potwierdzające zaistnienie określonego zdarzenia (np. listy obecności) – to nie mogło to, zdaniem NIK, stanowić dla NIW usprawiedliwienia dla niepodejmowania adekwatnych działań weryfikujących, że środki publiczne wydawane były celowo i gospodarnie, a wydatki ponoszono zgodnie z umową o dofinansowanie” (NIK, 2023: 4). Co więcej, Najwyższa Izba Kontroli „zwraca uwagę, że kierownik jednostki sektora finansów publicznych powinien przewidzieć, że brak obowiązku przesyłania przy sprawozdaniach dowodów materialnych ponoszenia wydatków i realizacji wskaźników przez beneficjentów środków publicznych musi wywołać na etapie weryfikacji sprawozdań (stanowiących li tylko oświadczenia) w pełni uzasadnioną niepewność co do faktu i jakości realizacji zadań z tychże środków. Będąc jednocześnie prawnie zobowiązanym do rozporządzania środkami publicznymi w sposób celowy i racjonalny powinien on wypracować i wdrożyć ustandaryzowane, systemowe, trwałe i skuteczne metody weryfikacji realizacji zadań, osiągania wskaźników i wydatkowania środków publicznych w sposób zgodny z prawem i umową o dofinansowanie” (NIK, 2023: 64). Podkreślono również, że „pogląd Dyrektora NIW, jakoby przepisy prawa nie zezwalają NIW-CRSO żądania od beneficjentów załączania do sprawozdania innych elementów niż określonych

w ww. rozporządzeniu, w szczególności wyciągów z rachunków bankowych, umów stanowiących podstawę wypłaty wynagrodzeń za wykonane prace lub usługi, ewidencji księgowej, faktur i rachunków, informacji nt. zakupionego sprzętu, dokumentacji potwierdzającej osiągnięcie wszystkich wskaźników rezultatu, nie oznacza, że NIW nie mógł pozyskiwać tego typu dokumentów w szerszy niż to czynił i zaplanowany sposób, w ramach czynności polegających na analizie sprawozdań” (NIK, 2023: 69). Przytoczone fragmenty wystąpienia pokontrolnego należy uznać za niezasadnie zaadresowane do Dyrektora NIW-CRSO, który musiał stosować treść wzorów w określonym w rozporządzeniu kształcie. Można je właściwie odczytywać jako krytykę działań Przewodniczącego Komitetu ds. Pożytku Publicznego – bezpośrednio autora systemu rozliczania zadań publicznych, a przynajmniej omawianych już uwarunkowań wynikających z istniejących wzorów dokumentów. Rodzi to pytania o to, czy w aktualnym stanie prawnym, bez podejmowania dodatkowych, nieprzewidzianych w prawie czynności, możliwe jest rzetelne rozliczanie dotacji na realizację zadań publicznych.

Zbliżone wnioski prezentuje „Informacja o wynikach kontroli realizacja zadań zleczanych przez Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych organizacjom pozarządowym” (NIK, 2019a). W przedmiotowym wystąpieniu Najwyższa Izba Kontroli wskazuje, iż „w ocenie NIK, w celu przeprowadzenia rzetelnej i kompleksowej weryfikacji działania ze strony PFRON nie powinny ograniczać się do informacji przedłożonych przez Zleceniobiorców, ale powinny być dodatkowo weryfikowane, np. na podstawie informacji uzyskiwanych od innych instytucji publicznych” (NIK, 2019a: 33). Sformułowanie to nie dość, że wskazuje, iż sama deklaratoryjna treść sprawozdania z realizacji zadania nie jest wystarczająca do rzetelnej weryfikacji prawidłowości realizacji zadania, ale również niewystarczająca jest dokumentacja pozyskana od realizatorów, a organ powinien także pozyskiwać i weryfikować dokumentację od innych instytucji publicznych.

W analizowanych wystąpieniach pokontrolnych widoczne są identyfikowane przez NIK nieprawidłowości dotyczące naruszania przez organ terminu zatwierdzania sprawozdań przez organ. W jednej z kontroli zatwierdzenie z naruszeniem terminu miało miejsce w przypadku 61 z 82 sprawozdań, w tym dziesięć z nich zatwierdzono w terminie ponad 100 dni od złożenia ich przez organizację (NIK, 2023: 63), w innym przypadku przekroczenie terminu trwało nawet 559 dni, a w 7 na 9 badanych przypadków samo rozpatrywanie dokumentacji trwało od 40 do 325 dni (NIK, 2019a: 15). Problemy z dochowaniem przez organ terminu zatwierdzenia pojawiają się w wielu innych kontrolach (NIK, 2021: 18; NIK, 2025: 4; NIK, 2019b: 25), co może wskazywać na systemowy charakter przedmiotowych trudności. Biorąc pod uwagę, iż zastrzeżenie powtarza się w wystąpieniach pokontrolnych NIK niezależnie

od kontrolowanego organu (np. PFRON, NIW-CRSO, MRPiPS), można wnioskować, iż problem nie wynika z nierzetelności w działaniu organu, lecz z faktycznego braku możliwości zatwierdzenia sprawozdań w terminie 30 dni.

Analizując przywołane przypadki, można odnieść wrażenie konfliktu wartości – rzetelności i terminowości, które powinien zachować organ. Czynnikiem, który pogłębia ten stan, jest z pewnością jednoczesne udzielanie wielu dotacji przez organy, co wynika z samego charakteru otwartych konkursów ofert, a także praktyki realizacji zadań publicznych do 31 grudnia – wraz z zakończeniem roku budżetowego. Ma to miejsce w realiach dysponowania przez organ relatywnie dużymi środkami wobec określanych w konkursach maksymalnych wartości dotacji, a co za tym idzie – dużej liczby zawieranych umów dotacyjnych. Przykładowo, wspomniany NIW-CRSO w 2022 r. udzielił 1756 dotacji (NIW, 2023: 3).

Możliwość rzetelnej weryfikacji realizacji zadania publicznego w praktyce

W ramach weryfikacji sprawozdania z realizacji zadania publicznego kluczowa jest analiza trzech elementów zaplanowanych w ofercie: realizacji działań, osiągnięcia planowanych rezultatów oraz faktycznego wykonania budżetu. Weryfikacja sprawozdania musi opierać się na treści sprawozdania, które w dużej mierze zależne jest od jakości dofinansowanej oferty.

Głównym problemem związanym z weryfikacją działań może być lakoniczna treść samego sprawozdania. W poniższym przykładzie organizacja, która wcześniej – na etapie oferty – przedstawiła kompleksowy opis działania, w sprawozdaniu informuje jedynie, iż działanie zostało zrealizowane zgodnie z treścią wniosku. Na podstawie przedstawionej informacji organ nie ma podstaw, aby zakwestionować prawidłowość realizacji zadania, ale jednocześnie nie posiada narzędzi do rzetelnego zweryfikowania faktycznej realizacji działania. Niezbędne w takim przypadku jest wezwanie organizacji do uzupełnień, co wpływa na wydłużenie procesu zatwierdzenia sprawozdania. Należy jednak mieć na uwadze, że *de lege lata* czynność ta nie wydłuża terminu na zatwierdzenie sprawozdania przez organ.

Reasumując, zdaniem autorów konstrukcja systemu zlecania realizacji zadań publicznych organizacjom pozarządowym, bazującego na oświadczeniach i zaufaniu pomiędzy instytucjami publicznymi a podmiotami sektora pozarządowego, w związku z aktualnym stanem prawnym generuje następujące problemy:

- 1) W związku z kolizją z treścią ustawy o finansach publicznych nie pozwala na faktyczną realizację idei rozliczania przez rezultaty, która wprost wpisana jest w ramowy wzorzec umowy dotacyjnej.

- 2) Nie pozwala na szybkie i transparentne rozliczenie zadania publicznego na podstawie wzoru sprawozdania w związku z niespójnościami pomiędzy wzorami oferty, umowy i sprawozdania.
- 3) Nie pozwala na szczegółową weryfikację dokumentów źródłowych, na podstawie których rozliczane jest sprawozdanie z realizacji zadania publicznego, ponieważ wzór tego dokumentu nie przewiduje możliwości wprowadzenia wymogu załączenia do sprawozdania jakichkolwiek dokumentów.
- 4) Nie pozwala na jednocześnie rzetelne i terminowe rozliczenie dotacji – zgodnie z art. 152 ust. 2 ustawy o finansach publicznych (Ustawa, 2009), a tym samym prokuruje naruszenie dyscypliny finansów publicznych (Ustawa, 2004: art. 8 ust. 2), na co wskazuje podejście przyjmowane przez instytucje kontrolne.

Tabela 3. Szczegółowy opis wykonania poszczególnych działań (sprawozdanie z realizacji zadania do umowy 32/PROO/1a/2024)

Lp.	Działanie	Opis z wniosku	Opis realizacji
3	Zatrudnienie specjalisty fundraisingu oraz specjalisty do spraw marketingu i reklamy oraz osoby ds. projektów p.o. dyrektora biura	– rekrutacja i zatrudnienie osoby ds. fundraisingu – koszt przez 30 mc = 154 000,00 zł – rekrutacja i zatrudnienie osoby do zespołu do spraw komunikacji, rekrutacji, social media, public relations i reklamy – koszt zł dla 1 osoby przez 30 mc 133 000 zł – rekrutacja i zatrudnienie dyrektora biura – koszt przez 30 mc = 196 000,00 zł, te działy są niezwykle istotne dla funkcjonowania klubu sportowego. Zatrudnienie takich specjalistów będzie jednym z etapów budowy struktury organizacyjnej Stowarzyszenia. Osoby te będą jednym z filarów pionu organizacyjnego Stowarzyszenia. Zatrudnione osoby będą odpowiedzialne za prowadzenie wszystkich działań marketingowych, związanych z pozyskiwaniem potencjalnych sponsorów, projektów banerów, reklam Klubu. Skuteczna reklama wpłynie na zainteresowanie współpracą przez potencjalnych nowych partnerów i sponsorów Klubu. Zwiększy to wpływy finansowe do Klubu przeznaczone na działania statutowe, Osoby z tego zespołu będą odpowiedzialne za regularne przygotowywanie materiałów na stronę internetową Klubu, informacji do lokalnych gazet, prowadzenia kampanii reklamowych oraz przygotowanie informacji w mediach społecznościowych i w Internecie. Prowadzenie strony internetowej w sposób bieżący, przygotowywanie graficzne i merytoryczne ulotek, plakatów, zapraszanie dziennikarzy, organizowanie wywiadów, bieżąca obsługa wiadomości e-mailowych to również zadania, które są bardzo istotne. Komunikacja z członkami klubu, w przypadku dzieci z ich rodzicami, to bardzo ważny element, a przez brak osób do pracy często zaniedbywany. Dyrektor biura będzie zarządzał wszystkimi pracami, nadzorował pracowników oraz przedstawiał zarządowi kolejne pomysły na rozwój klubu.	Działanie zrealizowane zgodnie z zaplanowanym wnioskiem. Wnioskodawca zatrudnił zespół, który spełniał swe obowiązki z należytą starannością. Wszystkie etaty zostały wykorzystane i przyczyniły się do rozwoju klubu.

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdania z realizacji zadania publicznego w ramach Rządowego Programu Rozwoju Organizacji Obywatelskich PROO na lata 2018–2030 dostępnego na podstawie wniosku o udostępnienie informacji publicznej.

Zmiana rozporządzenia – uproszczona ewidencja przychodów i kosztów (2025)

Na koniec należy wspomnieć o rozporządzeniu zmieniającym rozporządzenie w sprawie wzorów ofert i ramowych wzorów umów dotyczących realizacji zadań publicznych oraz wzorów sprawozdań z wykonania tych zadań (Rozporządzenie, 2025), którego projekt został skierowany do konsultacji społecznych 1 grudnia 2025 r. (KPRM, 2025c). Miało ono charakter techniczny: dostosowywało ramowe wzory umów o realizację zadania publicznego do wymogów dotyczących wyodrębniania dokumentacji finansowo-księgowej i ewidencji księgowej zadania publicznego. Wprowadzona zmiana zakładała stworzenie możliwości, by realizować je nie tylko na podstawie przepisów o rachunkowości, ale również w oparciu o przepisy dotyczące prowadzenia uproszczonej ewidencji przychodów i kosztów. Stanowiło to dogodną okazję do wprowadzenia porządkujących zmian i likwidacji istniejących niespójności, jednak nie została ona wykorzystana.

Podsumowanie

System zlecania realizacji zadań publicznych organizacjom sektora pozarządowego regulowany jest przez UoDPPW. Kluczowymi dla jego konstrukcji są dwa akty wykonawcze – pierwszy dotyczący wzorów ofert, ramowych wzorów umów dotyczących realizacji zadań publicznych i wzorów sprawozdań oraz drugi dotyczący uproszczonego wzoru oferty i sprawozdania. Jednocześnie konstrukcja kluczowych dokumentów powoduje liczne problemy (w szczególności w kontekście zastrzeżeń formułowanych przez NIK w wystąpieniach pokontrolnych do instytucji realizujących otwarte konkursy ofert), a także może wprowadzać w błąd organizacje podejmujące się realizacji zadań publicznych.

Co więcej, założenie funkcjonowania systemu zlecania realizacji zadań publicznych, który ma bazować na oświadczeniach i zaufaniu pomiędzy instytucjami publicznymi a organizacjami pozarządowymi, stoi w kolizji z treścią ustawy o finansach publicznych oraz nie pozwala na to, by realizowana była idea rozliczania przez rezultaty, która wprost wpisana jest w ramowym wzorze umowy dotacyjnej; nie pozwala także na szybkie i transparentne rozliczenie zadania publicznego na podstawie wzoru sprawozdania w związku z niespójnościami pomiędzy wzorami oferty, umowy i sprawozdania; nie pozwala również na szczegółową weryfikację dokumentów źródłowych, na podstawie których rozliczane jest sprawozdanie z realizacji zadania publicznego, ponieważ wzór tego dokumentu nie przewiduje możliwości wprowadzenia wymogu

załączenia do sprawozdania jakichkolwiek dokumentów; nie znajduje zrozumienia u instytucji kontrolnych, które kwestionują zasady tegoż systemu; nie pozwala na jednocześnie rzetelne i terminowe rozliczenie dotacji, a tym samym powoduje naruszenie dyscypliny finansów publicznych.

W efekcie obecna konstrukcja systemu nie pozwala na szybkie i transparentne rozliczanie zadań finansowanych ze środków publicznych, realizowanych przez organizacje pozarządowe. System oparty na oświadczeniach i presji czasu wynikającej z terminów określonych w ustawie o finansach publicznych w praktyce nie pozwala organowi udzielającemu dotacji na rzetelną weryfikację. Tym samym wszystkie nieprawidłowości czy rozbieżności w wykonaniu zadań publicznych nie są możliwe do zidentyfikowania przez organ, bez uchybienia ustawowemu terminowi na zatwierdzenie sprawozdania. W tym kontekście zarzuty stawiane organom w zakresie niedopełnienia obowiązków w przypadku uchybienia terminowi można ocenić jako nieracjonalne, gdyż samo uchybienie wynika właśnie ze staranności i dbałości o transparentne i rzetelne rozliczenie zadań finansowanych ze środków publicznych. Pewną szansą na ich wykrycie jest działalność mediów, organizacji strażniczych czy lokalnych aktywistów. Jako przykłady można podać interwencję dziennikarską Portalu Kujawskiego ws. Fundacji Historycznej im. Mariana Rejewskiego z Bydgoszczy (PK, 2024a; PK, 2024b) czy dziennikarzy Wirtualnej Polski ws. Fundacji Rozwoju Centrum Macierz Polonii (Figurski, 2023; NIW, 2026). Interwencje dziennikarskie czy obywatelskie nt. wykrywanych nieprawidłowości nierzadko zyskują szerokie zasięgi, tym samym obniżając społeczne zaufanie do sektora pozarządowego oraz instytucji realizujących konkursy dotacyjne.

Co prawda, poza samą sprawozdawczością funkcjonuje również instrument kontroli merytorycznej i finansowej zadania, który może być realizowany zarówno w trakcie jego trwania, jak i do 5 lat po jego zakończeniu. Umożliwia on wgląd w dokumenty źródłowe (w tym w faktury), a także weryfikację faktycznej realizacji działań np. poprzez obserwację ich przebiegu. Jednakże nie zmienia to faktu, że problem omówiony w niniejszym tekście jest wciąż aktualny, bowiem istnienie przedmiotowego mechanizmu nie kompensuje trudności wynikających z niespójności wzorów sprawozdań, nadmiernego sformalizowania oraz krótkich terminów na weryfikację, które utrudniają rzetelne i przejrzyste rozliczenie wykonanych zadań. Jednocześnie należy wskazać, że kontrole są wykonywane zazwyczaj, zgodnie z przyjętymi planami kontroli, wyłącznie wobec części, a nie całości udzielonych przez dany organ dotacji (NIK, 2011: 14), a potencjał osobowy urzędników i pracowników samorządowych wyspecjalizowanych w czynnościach kontrolnych nie pozwala na istotne rozszerzenie tej skali. Kwestia efektywności kontroli zadań publicznych to powiązany, ale odrębny temat, który wymaga przeprowadzenia badań ukierunkowanych na ocenę sytuacji

i rozważenie różnych możliwości zwiększenia efektywności organów publicznych. Istotnym problemem związanym z kontrolą realizacji zadania publicznego po jego zakończeniu jest ryzyko likwidacji podmiotu, który otrzymał dotację, przed upływem 5 lat od daty zakończenia realizacji zadania. Mając to na uwadze, w ramowym wzorze umowy w § 7 jako jeden z obowiązków Zleceniobiorcy wskazano, iż jest on zobowiązany informować na bieżąco, jednak nie później niż w terminie 14 dni od daty zaistnienia zmian, w szczególności o ogłoszeniu likwidacji lub wszczęciu postępowania upadłościowego (ust. 4, pkt 2). Obowiązek ma jedynie charakter informacyjny, a organ po otrzymaniu informacji ma ograniczone możliwości doraźnego przeprowadzenia kontroli.

Po upływie 5 lat od zakończenia realizacji zadania, kiedy to mija termin na przeprowadzenie ewentualnej kontroli realizacji zadania publicznego, organ czy instytucje kontrolne nie mają żadnych instrumentów do weryfikacji prawdziwości złożonych oświadczeń czy prawidłowości realizacji zadania. Na takiej konstrukcji systemu niewątpliwie korzystają realizatorzy zadań publicznych – organizacje pozarządowe otrzymujące dotacje. System rozliczeń oparty na oświadczeniach pozwala na szybkie rozliczenie zadania publicznego (wzór sprawozdania realizacji zadania publicznego – załącznik nr 5 – jest tożsamy niezależnie od kwoty dotacji).

Oczywiście, współpraca pomiędzy organami administracji publicznej a organizacjami sektora pozarządowego powinna opierać się na zasadzie wzajemnego zaufania, natomiast w celu zapewnienia społecznej transparentności wydatkowania środków publicznych oraz działalności organizacji non profit rozliczenia dotacji publicznych powinny być maksymalnie przejrzyste, rzetelne, niepozostawiające żadnych wątpliwości, opierające się na weryfikowalnych dowodach źródłowych.

Świadomość problemów związanych z treścią obowiązujących rozporządzeń była widoczna w działalności Przewodniczącego KPP, czego niewątpliwym efektem były kolejne próby ich nowelizacji w latach 2019–2025, kończące się jednakże fiaskiem. Mimo obszernych konsultacji, do dziś obowiązują pierwotne wzory w niemal niezmienionej treści (niewielkie zmiany dot. dostosowania do innych aktów prawnych).

Mając na uwadze główne problemy wynikające z obecnego stanu prawnego przedstawione w niniejszej analizie, należy postulować w szczególności:

- 1) Zapewnienie spójności treści pomiędzy wzorem oferty, umowy i sprawozdania poprzez wyeliminowanie istniejących rozbieżności.
- 2) Rozważenie przyjęcia podejścia deregulacyjnego w przedmiocie ustawy oraz rozporządzeń, tak by określone rozporządzeniem wzory miały charakter ramowy i dawały możliwość dostosowania ich treści przez organ do specyfiki realizowanego konkursu, przedmiotu zadań publicznych oraz umożliwiały modyfikowanie ich w taki sposób, aby pozwalały na transparentne rozliczenie udzielonych dotacji.

- 3) Ewentualne rozważenie rezygnacji z idei „rozliczania przez rezultaty”, jeżeli nie będzie możliwe zapewnienie spójności omawianych przepisów z treścią ustawy o finansach publicznych, lub rozważenie podejścia łączącego ideę „rozliczania przez rezultaty” z osiągnięciem określonego progu wysokości dotacji (z jednoczesnym zachowaniem zgodności przepisów z treścią ustawy o finansach publicznych).
- 4) Analizę przepisów i wprowadzenie ewentualnych zmian w ustawie o finansach publicznych tak, by rozliczanie sprawozdań z realizacji zadań publicznych nie było ograniczone terminem 30 dni, z intencją zapewnienia przez organ rzetelnego działania. Jednocześnie kwestia ta powinna być zdefiniowana w sposób precyzyjny, by nie pozostawiać możliwości interpretacyjnych.

Reasumując, przeprowadzona analiza potwierdza postawioną tezę, że obecny model rozliczania zadań publicznych jest systemowo wadliwy, ponieważ opierając się na deklaratywności i zaufaniu, nie tylko uniemożliwia rzetelną weryfikację wydatków, ale także generuje ryzyko naruszeń dyscypliny finansów publicznych poprzez trwanie w kolizji z obowiązującymi ustawami. Dalsze utrzymywanie niespójnych wzorów dokumentów i mechanizmów sprawozdawczych bazujących jedynie na oświadczeniach drastycznie ogranicza transparentność, co w konsekwencji może prowadzić do obniżenia społecznego zaufania do całego sektora organizacji pozarządowych.

Oświadczenie o wkładzie poszczególnych autorów

Wszyscy wymienieni autorzy wnieśli znaczący, bezpośredni i intelektualny wkład w artykuł i zatwierdzili go do publikacji.

Oświadczenie o konflikcie interesów

Autorzy deklarują, że badanie zostało przeprowadzone przy braku jakichkolwiek powiązań komercyjnych lub finansowych, które można by zinterpretować jako potencjalny konflikt interesów.

Oświadczenie o etyce badawczej

Autorzy poświadczają, że opublikowane w tekście badania zostały przeprowadzone zgodnie z etyką badawczą afiliowanych uczelni.

Bibliografia

- Figurski, M. (2023). *Fundacja eksperta TVP. Podszywanie się pod cudzą działalność i dotacje na projekty widma*, <https://wiadomosci.wp.pl/fundacja-eksperta-tvp-podszywanie-sie-pod-cudza-dzialalnosc-i-dotacje-na-projekty-widma-6896959759690560a> (dostęp: 25.05.2026).
- Jagielski, J. (2007). *Kontrola administracji publicznej*. Warszawa: Wydawnictwo Prawnicze LexisNexis.
- KPRM (Kancelaria Prezesa Rady Ministrów). (2017). *Standardy kontroli w administracji rządowej*, <https://www.gov.pl/web/premier/procedura-i-metodyka-kontroli> (dostęp: 5.03.2026).
- KPRM (Kancelaria Prezesa Rady Ministrów). (2018). *Raport z konsultacji projektów rozporządzeń Przewodniczącego Komitetu do spraw Pożytku Publicznego do ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie*, <https://www.gov.pl/web/pozytek/raport-z-konsultacji-projektow-rozporzadzen-przewodniczacego-komitetu-do-spraw-pozytku-publicznego-do-ustawy-z-dnia-24-kwietnia-2003-r-o-dzialalnosci-pozytku-publicznego-i-o-wolontariacie> (dostęp: 3.03.2026).
- KPRM (Kancelaria Prezesa Rady Ministrów). (2025). *Konsultacje publiczne nowego rozporządzenia*, <https://www.gov.pl/web/pozytek/konsultacje-publiczne-nowego-rozporzadzenia> (dostęp: 11.03.2026).
- Meisel-Dobrzański, J. (2014). Współpraca NGO z sektorem publicznym – sposób na wzmocnienie demokracji i wzrost jakości polityk publicznych w Polsce, *Zarządzanie publiczne*, 1 (25): 73–90. DOI: 10.4467/20843968ZP.14.007.2180.
- NGO (ngo.pl). (2024). *Cykl „Wybory 2023. Co dalej?”*, <https://publicystyka.ngo.pl/kategoria/po-wyborach> (dostęp: 9.03.2026).
- NIK (Najwyższa Izba Kontroli). (2002). *Podręcznik kontrolera*, <https://portal.nik.gov.pl/metodyki-kontroli-i-rozwoju-zawodowego/dokumenty-ogolnodostepne/podrecznik-kontrolera-nik.html> (dostęp: 5.03.2026).
- NIK (Najwyższa Izba Kontroli). (2011). *Standardy i wytyczne. ISSAI 10. ISSAI 11. ISSAI 20. ISSAI 21. ISSAI 30. ISSAI 40. ISSAI 100. ISSAI 300. ISSAI 400*, <https://www.nik.gov.pl/plik/id,5138.pdf> (dostęp: 25.05.2026).
- NIK (Najwyższa Izba Kontroli). (2019a). *Informacja o wynikach kontroli realizacja zadań zleczanych przez Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych organizacjom pozarządowym*, https://www.nik.gov.pl/kontrole/wyniki-kontroli-nik/pobierz,kps~p_19_042_202001222202261579726946~01,typ,k.pdf (dostęp: 7.03.2026).
- NIK (Najwyższa Izba Kontroli). (2019b). *Wystąpienie pokontrolne P/19/001 Wykonanie budżetu państwa w 2018 r. w części 20 – Gospodarka*, https://www.nik.gov.pl/kontrole/wyniki-kontroli-nik/pobierz,lwr~p_19_001_201903071408301551964110~id0~01,typ,kj.pdf (dostęp: 7.03.2026).
- NIK (Najwyższa Izba Kontroli). (2021). *Wystąpienie pokontrolne I/21/001 Realizacja konkursu „Po pierwsze rodzina!” przez Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej oraz wybrane organizacje pozarządowe*, https://www.nik.gov.pl/kontrole/wyniki-kontroli-nik/pobierz,kps~i_21_001_202111231233441637667224~id9~02,typ,kj.pdf (dostęp: 7.03.2026).

- NIK (Najwyższa Izba Kontroli). (2023). *Wystąpienie pokontrolne Najwyższej Izby Kontroli nr D/23/505 – Udzielanie, wykorzystanie i rozliczanie środków wsparcia finansowego z wybranych programów realizowanych przez Narodowy Instytut Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego*, https://www.nik.gov.pl/kontrolne/wyniki-kontroli-nik/pobierz,kst~d_23_505_202305180904321684393472~id0~01,typ,kj.pdf (dostęp: 7.03.2026).
- NIK (Najwyższa Izba Kontroli). (2025). *Wystąpienie pokontrolne P/25/001 Wykonanie budżetu państwa w 2024 r. w części 16 – Kancelaria Prezesa Rady Ministrów*, <https://www.nik.gov.pl/plik/id,31010.pdf> (dostęp: 7.03.2026).
- NIW (Narodowy Instytut Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego). (2023). *Roczne sprawozdania z działalności Narodowego Instytutu Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego za rok 2022*, https://niw.gov.pl/wp-content/uploads/2024/01/Sprawozdanie_z-dzialalnosci_NIW_2022.pdf (dostęp: 7.03.2026).
- NIW (Narodowy Instytut Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego). (2026). *Rażące uchybienia w sposobie wykorzystania dotacji z NIW-CRSO. Fundacja Rozwoju Centrum Macierz Polonii musi zwrócić otrzymane środki. Sprawę bada prokuratura*, <https://niw.gov.pl/razace-uchybiecia-w-sposobie-wykorzystania-dotacji-z-niw-crso-fundacja-rozwoju-centrum-macierz-polonii-musi-zwrocic-otrzymane-srodki-sprawe-bada-prokuratura> (dostęp: 25.05.2026).
- PK (PortalKujawski.pl) (2024a). *Bydgoska Fundacja Rejewskiego otrzymała 292 tys. zł na portal dla niewidomych. Wykonanie w stosunku do ceny wygląda dość kontrowersyjnie*, <https://portalkujawski.pl/2024/bydgoska-fundacja-rejewskiego-otrzymala-292-tys-zl-na-portal-dla-niewidomych-wykonanie-w-stosunku-do-jakosci-wyglada-dosc-kontrowersyjnie> (dostęp: 20.05.2026).
- PK (PortalKujawski.pl) (2024b). *Fundację Mariana Rejewskiego czeka kontrola. Grozi jej zwrot dotacji*, <https://portalkujawski.pl/2024/fundacje-mariana-rejewskiego-czeka-kontrola-grozi-jej-zwrot-dotacji> (dostęp: 20.05.2026).
- Ofiarska, M. (2021). Art. 152 Obowiązki ewidencyjne podmiotów dotowanych. Rozliczenie i zwrot dotacji. W: *Ustawa o finansach publicznych. Komentarz*, Z. Ofiarski (red.). Lex: <https://sip-1lex-1pl-1eejjwat4a149.han.buw.uw.edu.pl/#/commentary/587904135/701575?tocHit=1> (dostęp: 13.07.2026).
- Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie „Zasad techniki prawodawczej”, Dz.U. 2002 nr 100 poz. 908.
- Rozporządzenie Przewodniczącego Komitetu do spraw Pożytku Publicznego z dnia 8 listopada 2018 r. w sprawie szczegółowych warunków uzyskiwania dofinansowania realizacji zadań z zakresu wspierania rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, trybu składania wniosków oraz przekazywania środków z Funduszu Wspierania Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego, Dz.U. 2018 poz. 2149.
- Rozporządzenie Przewodniczącego Komitetu do spraw Pożytku Publicznego z dnia 11 grudnia 2025 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie wzorów ofert i ramowych wzorów umów dotyczących realizacji zadań publicznych oraz wzorów sprawozdań z wykonania tych zadań, Dz.U. 2025 poz. 1789.
- Sprawozdanie z realizacji zadania do umowy 32/PROO/1a/2024.

- Staszczuk, P. (2026). Art. 19. W: *Ustawa o działalności pożytku publicznego i wolontariacie. Komentarz*, <https://sip.lex.pl/#/commentary/587876009/822738/staszczuk-piotr-ustawa-o-dzialalnosci-pozytku-publicznego-i-o-wolontariacie-komentarz-wyd-ii> (dostęp: 25.05.2026).
- UN Habitat (Program Narodów Zjednoczonych ds. Osiedli Ludzkich). (2017). *1.1. What is Results-Based Management?*, <https://unhabitat.org/results-based-management/1-1-what-is-results-based-management> (dostęp: 4.03.2026).
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, Dz.U. 2003 nr 96 poz. 873.
- Ustawa z dnia 17 grudnia 2004 r. o odpowiedzialności za naruszenie dyscypliny finansów publicznych, Dz.U. 2005 nr 14 poz. 114.
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych, Dz.U. 2025 poz. 1483.
- Ustawa z dnia 15 lipca 2011 r. o kontroli w administracji rządowej, Dz.U. 2026 poz. 158.
- Ustawa z dnia 27 października 2017 r. o finansowaniu zadań oświatowych, Dz.U. 2017 poz. 2203.

